

Т. П. ГАРБУЗ ТА І. І. СИНЕПОЛ:

ПЕДАГОГИ, РЕАБІЛІТОВАНІ ІСТОРІЄЮ

ЗОЛОТУХІНА С. Т.,
БАШКІР О. І.

УДК 378.12(09)(477)

СКЛАДНИЙ процес реформування сучасної української освіти неможливий без урахування вже напрацьованого вітчизняного педагогічного досвіду. У Національній доктрині розвитку освіти визначено, що навчально-виховний процес має здійснюватися в органічному поєднанні з історією й народними традиціями, збереженні та збагаченні культури українського народу. Саме тому важливого значення набувають вивчення, аналіз, узагальнення й, особливо, актуалізація та творче використання досвіду небайдужих до освітніх процесів України науковців, які стояли біля витоків становлення класичного педагогічного навчального закладу України.

Питання становлення класичного педагогічного навчального закладу залишає небайдужими вчених: О. Сухомлинську, Л. Зеленську, О. Новицьку, О. Рябченко, В. Ігнатенко, Л. Штефан, А. Відченко та ін. Однак передумови та власне формування педагогічного інституту відбувається на зламі 20 – 30-х років минулого сторіччя, які залишають і досі для дослідників багато фактів і

вартих уваги постатей для нових наукових знахідок.

Теоретико-методологічні засади історико-педагогічних досліджень з проблем педагогічної персоналістики відображають у своїх роботах О. Адаменко, Л.Ваховський, С. Гончаренко, Н. Дічек, Т. Завгородня, І. Зязюн, В. Кремень, І. Кулик, М. Марченко, Г. Корнюш, В. Курило та ін. Аналізуючи питання історії української персоналістики, І. Стражнікова стверджує, що кожна галузь науки розвивається не лише для формального нагромадження знань і задоволення пізнавальних інтересів, а й для їх використання відповідно до чергових суспільних викликів.

У межах пошукової роботи викладачів кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди було відкрито дві абсолютно невідомі освітянському загалові постаті, які відіграли важливу роль у становленні вітчизняної педагогічної думки, що й зумовило мету статті – виявити внесок професорів Т. П. Гарбуза й І. І. Синєпола в становлення класичного педагогічного навчального закладу в 30-х роках ХХ ст.

Реорганізація Харківського університету посприяла станов-

ленню педагогічної науки, формуванню педагогічних поглядів плеяди молодих і енергійних науковців, які розпочинали свою діяльність у Харківському інституті народної освіти – центрі розвитку педагогічної науки в Україні.

Факультет соціального виховання ХІНО відіграв важливу роль у становленні й відновленні педагогічного навчального закладу. У „Корективах до системи педагогічної освіти” зазначено, що „одні факультети соціального виховання були засновані на базі колишніх учительських інститутів (Миколаївський, Глухівський), другі на базі старих університетів (Одеський, Київський) та з народжених під час революції швидко-вузів університетського типу (Кам'янець, Житомир) і нарешті один із ФСВ утворився хоча й під боком колишнього університету, але не одержавши ні матеріального нащадку, ні ідеологічної настанови від нього, це був заново організований 100% ФСВ – Харківський. Еволюція цих закладів зводиться до того, що перші з них під керівництвом Харківського ФСВ упродовж перших 4 – 5 років уперто уточнювали на конференціях своє призначення...” [1].

Харківський інститут народної освіти відрізнявся від решти навчальних закладів: при ньому кількість науково-дослідних кафедр була відповідною тим групам дисциплін, які викладалися у ВНЗ. На 1924 – 1925 навчальний рік при ХІНО існувало 16 науково-дослідних кафедр, при Київському – 6, при Одеському – 4, Катеринославському – 2, Кам'янець-Подільському та Ніжинському – по одній, а решта інститутів народної освіти їх узагалі не мала.

У грудні 1925 р. бюро кафедри педології, створеної 22 вересня 1922 р.,

прийняло рішення назвати свій науковий підрозділ кафедрою педагогіки з чотирма секціями: 1) *методології*, 2) *рефлексології*, 3) *соціальної педології* та 4) *педагогічної техніки*. Цього ж року її завідувач О. І. Попов, з огляду на зростання та поглиблення роботи кафедри, подав клопотання до президії Укрнауки про перетворення її на Науково-дослідний інститут педагогіки з трьома рефлексологічними лабораторіями та лабораторними студіями з проблем соціальної педагогіки й методики з дидактикою, які були створені спільно з Досвідною станцією Укрсоцвиху [2].

На підставі положення про „Реорганізацію мережі педагогічних навчальних установ” від 21 лютого 1930 року ХІНО реорганізовано на два навчальні заклади: інститут індустріально-педагогічний (на базі факультету професійної освіти) й інститут соціального виховання (на базі факультету соціального виховання). В інституті соціального виховання функціонували такі факультети: *шкільний* із відділами: суспільствознавчим, техноматематичним та агробіологічним; *позашкільний* і *педолого-педагогічний* з відділами: СПОН (соціально-правова охорона неповнолітніх), дефектологічним, шкільним і педагогічно-інструкторським [3].

Харківський інститут соціального виховання в січні 1931 року було перейменовано в інститут народної освіти, а згодом – у Всеукраїнський інститут народної освіти і педагогічний інститут ім. Г. С. Сковороди. Перед вищими педагогічними навчальними закладами України висунуто низку вимог і до структурних їх підрозділів (створення наукових кафедр,

рад, комісій, уведення нових спеціальностей, факультетів або, навпаки, їх ліквідація), і до особистісних якостей „викладовців”.

Осередком педагогічної думки інституту стала кафедра педагогіки на чолі з професором Т. П. Гарбузом. Відповідно до даних енциклопедії українознавства *Терентій Гарбуз* народився 1891 року, був педагогом, професором інституту народної освіти в Харкові; науковим співробітником науково-дослідного інституту педагогіки у 20-х рр., автором численних праць із загальної дидактики й методики мови.

Під час наукового пошуку з'ясовано, що Т. П. Гарбуз розпочав свою наукову діяльність на кафедрі педології ХІНО, будучи аспірантом в 1925 – 1926 н. р. У цьому ж навчальному році після доповіді на тему „Сільськогосподарський ухил у школі” Т. П. Гарбуз на основі клопотання секції методики й дидактики до бюро науково-дослідницької кафедри педології отримав звання наукового співробітника. Працюючи над темою, молодий учений удається до аналізу не лише досвіду шкіл Слобожанщини, а й до роботи викладача у відношенні до навчальної роботи учня, описаної Джеймсом Беррі в роботі „Методика сільськогосподарського ухилу в американських школах” (1926 р.). Крім того, аспірант Т. П. Гарбуз працював над темами „Теорія навчального плану. Комплексна система” та „Методика навчання грамоти”. Протягом 1926 – 1927 н. р. він читав методику праці, проводив семінари з педагогічної практики [4, с. 174].

Також відомо, що до вступу до аспірантури Т. П. Гарбуз працював науковим

співробітником в освітніх наукових установах Харкова: Харківському науковому товаристві, Дослідно-педологічній станції Укрсопвиху. Є підстави стверджувати, що вчений працював адміністратором ВАПЛІТЕ, будучи в дружніх стосунках із М. Хвильовим.

Ще до вступу до аспірантури Терентій Павлович працював на педагогічних курсах робфаку ХІНО. У 1925 році в газеті „Радянська освіта” виходить друком стаття „По свіжих слідах учительських курсів перепідготовки”, де описано процес перепідготовки педагогічних кадрів Харківщини. Оскільки цей процес тільки розпочинав своє функціонування, автор статті охарактеризував недоліки курсів і зауваження вчителів щодо їх організації та вдосконалення.

Одна за одною виходять наукові статті: „Краєзнавство і трудова школа” (1925), „До постановки питання про дослідні методи в шкільній роботі” (1926), „Загальні методи шкільної роботи” (1928), „Наші методичні шукання” (1928), „Орфографічна грамотність учнів трудових шкіл та методика орфографічної праці” в „Українському віснику експериментальної педагогіки” тощо.

Так, у статті „Загальні методи шкільної роботи” серед навчальних прийомів Т. П. Гарбуз виділив: екскурсійну „методу” (дослідну й ілюстративну), лабораторну, наочну, ілюстративну, словесну (розповідь, бесіда й читання) та графічну. Методична робота в школі не залишила байдужим Т. П. Гарбуза в статті „Наші методичні шукання”: школа „має досить розкидану спробу шукань методів, досить неточну

методичну термінологію, не досить чіткий зміст, широчезні методичні проекти й досить-таки примітивну методичну техніку в шкільній роботі. Методи роботи безпосередньо залежить від змісту роботи школи”. Автор стверджував, що з 1920 року в Україні методичні шукання проводилися у двох напрямках: максимальної дитячої самодіяльності (в установах соціального виховання) і виробничо-трудова орієнтації (профшколах).

Особливої уваги серед педагогічних шукань Т. П. Гарбуза заслуговує його методична робота з мови, яка була розпочата ним у Харківській досвідній педагогічній станції НКО в справах методики мови. Навчальний підручник „Рідна мова в трудовій школі” для шкіл молодшого концентру був одним з найперших, у якому містилися такі розділи роботи з мови: навчання грамоти, читання, письмо в школі, правопис і розвиток мови. Крім цих розділів, були: Мова в школі. Природа мови (перші розділи книжки) і Кабінет мови й літератури (останній розділ). Особливо цінні для вчителя були вказівки щодо користування тестами й іншими засобами об'єктивної оцінки ступеня навчальних досягнень учнів.

Протягом двох років (1930 – 1931) виходить друком робота Т. П. Гарбуза у співавторстві „Робоча книжка з української мови і літератури” для учнів 5, 6 та 7-го років навчання, де вперше зроблено спробу здійснити міжпредметні зв'язки. Учні, працюючи за цими підручниками, виконували роль дослідників, а вчитель міг знайти багато порад щодо активізації дітей. У 1931 році Т. Гарбуз видав „Робітну книжку з правопису та граматики української мови”,

яка мала виконувати функцію підручника. За змістом її матеріал відповідав НКО для 3-го року навчання в трудовій школі.

Аналізуючи педагогічний спадок Т. П. Гарбуза, можна стверджувати, що з 1929 року розпочинається нова віха в його діяльності – дослідження процесу підготовки вчителів. Так, у статті „Орфографічна грамотність учнів трудових шкіл та методика орфографічної праці” автор зазначає низький рівень грамотності учнів і студентів, які закінчили вищу школу. Це констатувала й педагогічна преса, а також Всеросійський з'їзд викладачів мови та літератури, що відбувся в січні 1928 року. Причини називалися різні: українська мова не набула широкого суспільного значення; несталість правил орфографії, що за останні роки зазнала низки змін і виправлень; брак якісних підручників, невисока грамотність самих „навчителів” української мови, „не завжди добра грамотність... газет, журналів, книжок” тощо.

Проте автор убачав головну причину в недосконалії методиці навчання орфографії. За його спостереженнями, учителі мало приділяють уваги урізноманітненню форм роботи з вироблення відповідних умінь і навичок, застосовуючи при цьому серед методів контролю переважно лише методи самоперевірки та тестування.

Поза увагою професора не залишилося питання становлення педагогічного навчального закладу. Про розробку навчальних планів та програм підготовки вчителів Т. П. Гарбузом свідчить його промова в якості члена президії предметної комісії ХІНО на засіданні правління інституту від 3 лютого 1929 року. На

обговоренні проекту педінспектури НКО про реорганізацію педагогічної освіти Т. П. Гарбуз доповідав: „Життя різно розуміється у промовців і тому кожен у підході до системи освіти підходить по-своєму. Час-тина товаришів розглядає освіту в ВУЗі лише з боку наукової підготовки, друга – суто педагогічно. Проект не розв'язує справи. Студенти йдуть в однакові установи, а готуються різно, треба уніфікувати педагогічну роботу. Робота в школах соцвиху і профшколах різна, тому питання про злиття стояти не може. Студенти ФСВ не в достатній мірі мають знання, треба їх підвищити. За проектом ІНО дасть кадри наукових робітників, а не педпрацівників... Якість викладовців з боку освіти можна підвищити за рахунок педагогізації. Факультет соціального виховання досяг педагогізації за рахунок спеціальних знань. Обов'язково поруч з організаційними питаннями також необхідно проробити програмовий матеріал” [5].

Початок 30-х років знаменується роботою Т. П. Гарбуза над темою політехнізації школи: „Методика проектів у політехнічній школі” (1931), „Політехнізм у висвітленні журналу „Комуністична освіта” за два роки (1930 – 1931) (1932), „Огляд літератури з політехнізації навчання за 15 років (1930 – 1931)” (1932), „Чи потрібен підручник з політехнічного навчання” (1933), „Актуальні питання політехнічного навчання” (1932).

Восени 1933 року хвиля репресій дійшла й до педагогічних закладів Харкова. Ухвала ЦК КПБУ про УНДІП і товариство Маркспедагогів викриває з більшовицькою рішучістю націоналістично буржуазні та

класово-ворожі теорії й практику в галузі педагогіки й політехнічної школи. На підставі наказу педагогічного інституту № 91 від 23 жовтня 1933 р. керівника кафедри педагогіки проф. Т. П. Гарбуза, „що систематично своїми класово-ворожими й шкідливими „теоріями” намагався зірвати здійснення політехнізації школи, від роботи в інституті звільнено”. Є підстави стверджувати, що Т. П. Гарбуз дістав посаду директора будинку відпочинку письменників, драматургів і композиторів у Хості на Кавказі, однак цей факт залишається сьогодні в процесі доопрацювання.

Після масштабного звільнення викладачів у педагогічному інституті було запропоновано всім кафедрам широко обговорити з притягненням студактиву ухвалу ЦКБУ з розгорнутою критикою та самокритикою теоретичних праць і практичної роботи співробітників УНДІПу, працівників інституту в галузі педагогіки, педології та політехнічної школи.

Кафедрі педології разом з кафедрами психології та педагогіки організувати широке опрацювання зі студентами помилок і в науковій, і в практичній роботі працівників інституту в галузі педології й педагогіки.

Тимчасове виконання обов'язків керівника кафедри педагогіки було покладено на професора С. А. Літвінова. А вже згідно з наказом інституту № 77 від 19 серпня 1934 року на посаду керівника кафедри педагогіки призначено професора І. І. Синєпола [6, арк. 86].

Внесок І. І. Синєпола в становлення класичного вітчизняного педагогічного закладу є незаперечним. На основі архівних

матеріалів ХНПУ імені Г. С. Сковороди з'ясовано, що І. І. Синепол неодноразово й одноосібно виконував обов'язки директора інституту, що значно розширювало межі його повноважень як завідувача кафедри педагогіки та заступника директора з навчальної роботи. І. І. Синепол був головою комісії з перевірки навчальних планів і програм із соціально-економічних дисциплін і педагогіки, яка регулярно збиралася в кабінеті директора інституту для розгляду матеріалів.

З початку 30-х років під впливом політики сталінізації змінюється характер педагогічного процесу в бік політизації й ідеологізації. Перш за все, починається критика педологічного впливу на теорію й практику колективного виховання. Цікавим фактом і внеском у становлення педагогіки як цілісної науки є закриття т.в.о. директора інституту І. І. Синеполом кафедри педології на підставі постанови ЦК ВКП/б/ „Про педологічні викривлення в системі наркомосів”. У Харківському педагогічному інституті ним було ухвалено: викладання курсу педології на педагогічному факультеті, що передбачено стабільним навчальним планом НКО, скасувати; навчальній частині розробити проект навчального плану для педфаку й подати на затвердження до НКО (разом із тим перед НКО було поставлено питання про профіль спеці-альностей, що його готує педагогічний факультет); кафедру педології й кабінет при ній ліквідувати, а обладнання кабінету передати кабінетам педагогіки й психології.

Крім того, викладачам кафедр педагогіки й психології доручено підготувати до початку навчального року низку доповідей

для студентів і статей багатотиражки інституту, у яких розкритикувати псевдонаукову літературу, установки, підручники, практику, педологічні роботи. Кафедрі педагогіки дати також рецензію на підручник педагогіки Пістряка, у якій подати критику всіх неправильних даних педології й покликать на її висновки [6, арк. 270].

Особливої уваги заслуговує організація роботи І. І. Синепола щодо виготовлення викладачами кафедри методичних матеріалів для навчального устаткування педагогічного кабінету: „Методи навчання: усний систематичний виклад, художня розповідь та розмова на уроці” (Гладков); „Методи роботи над підручником та книжкою” (Шебїтченко); „Наочність на уроках, лабораторні роботи та навчальні екскурсії” (Хіміч); „Самостійні письмові роботи учнів” (Крилов); „Облік успішності учнів” (зав. шкільним відділом міськВНО Таран); „Урок як основна форма навчальної роботи школи” (Гладков); „Свідома дисципліна учнів” (Синепол); „Комуністичний дитячий рух та шкільні учнівські організації” (Лесник); „Позашкільна робота з учнями” (Таран); „Учитель радянської школи” (Кротов); „Головні види виховної роботи в школі” (Фертман); „Фізичне виховання”, „Художнє виховання” (Степанов); „Військово-політичне виховання”, „Статеве виховання” (Багрій); „Громадська робота учнів”, „Соцзмагання” (Кривуліна); „Право на освіту в СНР” (Дзевєрін); „Вимоги шкільної гігієни до навчального обладнання класу” (Мац); „Методична робота в робітній кімнаті” (Нестойко).

Аналізуючи адміністративну роботу І. І. Синепола, відзначимо його відповідальність за роботу кафедр, покла-

дену на нього директором інституту Л. Д. Смірноюю: „Особиста перевірка мною протоколів засідань кафедр довела, що ці протоколи знаходяться цілком у неохайному вигляді, а окремі кафедри зовсім не мають жодного протоколу засідань” [Там само, арк. 174]. Щодо такого неорганізованого стану роботи кафедр інституту було запропоновано головам кафедр „покласти край цьому безладдю в справі оформлення протоколів і несвоєчасної подачі їх в учбову частину”; подавати відомості про дні засідань кафедр, забезпечивши їх систематичну роботу й засідання не менше двох разів на місяць; здавати протоколи засідань у навчальну частину не пізніше як на третій день після засідання, копії протоколів подавати в деканат; було заборонено секретарям кафедр тримати протоколи засідань удома або при собі.

У 1936 році до машбюро інституту надходило до друку багато матеріалів, написаних надзвичайно неохайно, а саме: матеріали написано олівцем, іноді хоча й атраментом, але ж нерозбірливо, неповне закінчення слів тощо. Усе це призводило до затримки своєчасного виконання того або того матеріалу й вимагало від завідувача навчальної частини І. І. Синєпола низки розпоряджень і, відповідно, контролю за друком навчально-методичного оснащення.

Єдиною методологією для розробки проблем педагогіки в 30-х роках ХХ сторіччя було визнано марксистсько-ленінське вчення, зокрема, положення про класовий характер виховання, про зв'язок школи з політикою, про що свідчать наукові праці І. І. Синєпола. Зокрема в статті „З підсумків роботи школи Харківської області” зауважено, що школа значно посунулася вперед на

всіх ділянках своєї роботи. Учений довів незадовільний рівень знань молодих педагогів, зниження вимог до учнів, недосконалу методику проведення уроку як форми навчання (учителі не використовують усі можливості активізації навчального процесу, емоційне оформлення, наочність, дослідження, екскурсію). Серед позитивних зрушень І. І. Синєпол виокремив організацію шкільного дозвілля, учнівської самодіяльності, позашкільної роботи й перерв (проводяться ігри, живі газети, шаради, загадки, що їх розробляють різні групи по черзі); політехнізацію школи, зв'язок теоретичного й практичного вивчення основних галузей виробництва; елементи драматизації уроку, художнє читання без учителя, радіо, кіно; урахування інтересів дітей („запитів дитинства”); індивідуальну роботу з відстаючими.

У статті „Поглибити військово-оборонну роботу в школі” І. І. Синєпол детально розписав процес підготовки школярів до військово-оборонної роботи під час вивчення географії. А в статті „Про помилки професора Залужного” науковець розкритикував педологію як науку, про що свідчить закриття ним кафедри педології в ХДП.

12 серпня 1937 року заступник директора Харківського педагогічного інституту І. І. Синєпол був заарештований як „активний учасник української націоналістичної терористичної організації проти радянської влади за відокремлення України від Радянського союзу; організатор терористичних актів проти представників партії і влади, зокрема керівника компартії України в 30-ті роки ХХ сторіччя Косіора С. В.” [7].

І. І. Синєпол цілковито визнав свою провину: „Осуджую рішуче свою вчорашню

поведінку на допиті у слідчого Замкова, котра була викликана афективним станом. Вважаю, що така нещира поведінка лише заважає ходу слідства, в'ясненню дійсної моєї провини і провини інших злочинців; вона не може бути виправдана ні чим, якщо той чи інший злочинець, в даному випадку я, хоче стати на шлях цілковитого усвідомлення й засудження своїх дій. Обіцяю, що подальшою своєю поведінкою я доведу добрі наміри мої бути щирим і правдивим” [7].

У протоколі допиту засуджений І. І. Синепол стверджував, що під приводом відсутності навчальної літератури використовував неякісні навчальні матеріали, до яких належить підручник Пістряка, „у якому давалися установки, що педагогіці основу дає педологія, яка є ворожою наукою, котра стверджує, що діти робітників менш обдаровані, ніж діти буржуазії”. І. І. Синепол наголошував на таких ворожих цитатах підручника Пістряка: „школа – це зброя переродження суспільства в комуністичному дусі, хоча в дійсності радянські школи перевиховують суспільство в комуністичному дусі”.

Займалися продукуванням педології й інші співучасники „терористичної організації”, зокрема В. І. Таран і Т. С. Пасіка: вичлененням дітей-правопорушників і злочинців зі звичайних шкіл, створенням для них додаткових навчальних закладів, крім того, вони не заперечували другорічництво. Це вимагало більших зусиль і коштів, що, звичайно, було засуджено. До того ж, засуджено було низький рівень випускників ХІІІ, особливо студентів-істориків, іспит у яких, нібито, було проведено досить поверхово. Педа-

гогічна практика проходила під час канікул студентів, а на відрядження викладачів і студентів, зокрема на поїздку на Кавказ, гроші не виділялися. Студентів на заочному відділенні було обмаль, а тих, які вступали, викликали на очну сесію лише один раз на рік, підручників не було, консультації на місцях в районах також не проводилися. Були заочники, які 6 – 7 років числилися в категорії студентів, під час сесії студенти слухали курс лекцій і без іспитів роз'їжджалися по домівках.

Зазначене вище викликало обурення студентсько-викладацького складу інституту проти влади загалом й адміністрації навчального закладу зокрема: директора Л. Д. Смірнову було звільнено, а її тридцятип'ятирічному заступнику І. І. Синеполу 26 жовтня 1937 року оголошено найвищу міру покарання – розстріл з конфіскацією майна. Вирок приведено у виконання 27 жовтня в м. Києві. 28 жовтня арештована й дружина Марія Федотівна, студентка Харківського університету, на 8 років як член сім'ї зрадника, а дев'ятирічну доньку Діамару передано до дитячого будинку.

Майже сторіччя забуття поставило пліч-о-пліч двох можливо й незнайомих завідувачів кафедри педагогіки Харківського державного педагогічного інституту 30-х років минулого сторіччя професорів Т. П. Гарбуза та І. І. Синепола. Їхня педагогічна спадщина значно ширша окреслених аспектів. Уже на цьому етапі наукового пошуку можна стверджувати про їхній щирий, вагомий професійний і науковий унесок у процес педагогізації навчання майбутніх учителів. Питання формування дисциплін педагогічного циклу, методів і методик у педагогічному процесі, класи-

фікації методів освітньої роботи, організації курсів підвищення кваліфікації та перепідготовки вчителів, розробки наукових планів педагогічного закладу були проаналізовані й розроблені ними одними з перших у зазначений період. Їхні наукові погляди й багатоаспектність роботи сприяють пошуку нових теорій вітчизняної педагогіки й донині та заслуговують на подальше глибоке дослідження.

Подальшого поглибленого вивчення потребує діяльність кафедри педагогіки і педагогіки вищої школи ХНПУ імені Г. С. Сковороди та її очільників у різні історичні періоди.

Література

1. ЦДАВО України, ф. 166, оп. 8, спр.394, арк. 76.
2. Утворення Науково-Дослідного Інституту Педагогіки в Харкові // Шлях освіти. – 1925. – № 12. – С. 240.
3. ЦДАВО України, ф. 166, оп. 8, спр. 395, арк. 20.
4. Башкір О. І. Педагогічні погляди Т. П. Гарбуза / О. І. Башкір // Педагогіка та психологія : зб. наук. пр. / за заг. ред. акад. І. Ф. Прокопенка, проф. С. Т. Золотухіної. – Х. : „Смугаста типографія”, 2016. – Вип. 52. – С. 251 – 262.
5. ЦДАВО України, ф. 166, оп. 10, спр. 1536, арк. 199.
6. Архів ХНПУ імені Г.С. Сковороди, спр. 4293, Оп.1, Од. зб. 3 „Накази по інституту”, 1934 р.
7. Архів СБУ Харківської області, спр. 45326, арк. 3-5.

Золотухіна С. Т., Башкір О. І., Т. П. Гарбуз та І. І. Синепол: педагоги, реабілітовані історією

У статті на основі архівних матеріалів висвітлено педагогічні погляди забутих історією професорів Т.П. Гарбуза й І.І. Синепола, завідувачів кафедри педагогіки ХДПІ в 30-х роках ХХ сторіччя.

Перед вищими педагогічними навчальними закладами України було висунуто ряд вимог як до структурних їх підрозділів, так і до обов'язків викладачів. Т.П. Гарбуз працював над розробкою підручників з української мови, методики її викладання, курсів підвищення кваліфікації вчителів. Після його необґрунтованого звільнення кафедрою почав завідувати І.І.Синепол, котрий зосереджував увагу на питаннях вищої педагогічної освіти, підвищення рівня наукової роботи навчального закладу, займаючи паралельно ще й посаду заступника директора інституту.

Якість підготовки студентів педагогічного навчального закладу, педагогізація навчального процесу майбутніх учителів, розробка навчальних планів з педагогіки, утвердження педагогіки як науки серед таких дисциплін, як дидактика, педологія й психологія, - питання, якими займалися завідувачі кафедри педагогіки Т.П. Гарбуз і І.І. Синепол, внесок котрих у вітчизняну педагогічну освіту став відомим лише сьогодні.

Ключові слова: Т. П. Гарбуз, І. І. Синепол, педагогіка, педагогічний навчальний заклад.

**Золотухина С. Т., Башкир О. И.,
Т. П. Гарбуз и И. И. Синепол: педагоги,
реабилитированы историей**

В статье на основании архивных материалов раскрыты педагогические взгляды забытых историей профессоров Т.П. Гарбуза и И.И. Синепола, заведующих кафедрой педагогики ХГПИ в 30-х годах XX века.

Перед высшими педагогическими учебными заведениями Украины было выдвинуто ряд требований как к структурным его подразделениям, так и к обязанностям преподавателей. Т.П. Гарбуз работал над разработкой учебников по украинскому языку, методики его преподавания, курсов повышения квалификации учителей. После его необоснованного увольнения кафедру возглавил И.И. Синепол, который сосредоточил внимание на вопросах высшего педагогического образования, повышения уровня научной работы учебного заведения, возглавляя параллельно еще и должность заместителя директора института.

Качество подготовки студентов педагогического учебного заведения, педагогизация учебного процесса будущих учителей, разработка учебных планов по педагогике, утверждение педагогики как науки среди таких дисциплин, как дидактика, педология и психология, - вопросы, которыми занимались заведующие кафедрой педагогики Т.П. Гарбуз и И.И. Синепол, вклад которых в отечественное педагогическое образование стал известен только сегодня.

Ключевые слова: Т. П. Гарбуз, И. И. Синепол, педагогика, педагогическое учебное заведение.

**Zolotukhina S. T., Bashkir O. I.,
T. P. Garbus and I. I. Synepol: pedagogues
rehabilitated by history**

The pedagogical views of the heads of the pedagogics department of Kharkiv State Pedagogical Institute in the 1930s T. P. Harbus and I. I. Synepol, pedagogues whose names were lost in the history, have been revealed in the article based on the archive information.

Higher educational institutions of Ukraine were made some demands relating to their structural subdivisions as well as teachers' responsibilities. T. P. Harbus worked on the Ukrainian language course books, methodology of the Ukrainian language and extension courses for teachers. After his unreasonable dismissal the department was headed by I. I. Synepol who focused on the higher pedagogical education issues and increasing scientific work level of the educational institution. At the same time he occupied the position of a deputy director of the institute.

The quality of students training in pedagogical educational institution, pedagogization of learning process of future teachers, the design of academic curriculums in pedagogics, conformation of pedagogics as a science among such disciplines as didactics, paedology and psychology – are issues that were examined by the heads of the pedagogics department T. P. Harbus and I. I. Synepol, but their contribution in pedagogical education of our country has been noted nowadays.

Keywords: T. P. Garbus, I. I. Synepol, pedagogics, pedagogical educational institutions.

Стаття надійшла до редакції 01.04.2016 р.

Прийнято до друку 20.05.2016 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Ваховський Л.Ц.